

Vijfpunten plan mbo:

Beroepsonderwijs in de lift!

D66

Vijfpunten plan mbo: Beroepsonderwijs in de lift!

Nederland heeft een sterke sector beroepsonderwijs. Maar liefst 60% van onze bevolking is opgeleid in het mbo. Mbo'ers zijn het fundament van de samenleving. Er is een groot aanbod van opleidingen: van bakker, verpleegkundige en bloemist tot bouwvakker, elektricien of kapitein binnenvaart. Van het leggen van zonnepanelen tot het ontwerpen van een stoel, van het besturen van een cruiseschip tot het verzorgen van cliënten; voor iedere mbo-student is er een mooi plekje te vinden. Daarom willen wij dat deze doelgroep studenten hier terecht trots op kunnen zijn. D66 wil het unieke opleidingsaanbod van het mbo meer onder de aandacht brengen en beter waarderen.

Al behaalde resultaten

- **Betere waardering.** Mbo'ers heten niet langer deelnemers of leerlingen, maar zijn voor de wet officieel studenten. Dit draagt bij aan een gelijke behandeling; zoals de studenten uit andere onderwijssectoren.
- **Meer kansen.**
De rendementsprikkel van de zogenoemde cascadebesteding is afgeschaft. Hierdoor kunnen opleidingen meer kansen bieden en meer tijd beschikbaar hebben voor studenten.
- **Zachtere overgangen.**
Het is mogelijk om doorlopende leerroutes op te zetten van vmbo naar mbo, waardoor studenten binnen het voortgezet onderwijs, een opleiding op mbo niveau 1 of 2 kunnen afronden.
- **Ruimte en vertrouwen.**
De mogelijkheid om af te wijken van de urennorm om docenten tijd en de studenten kwaliteit en maatwerk te bieden.
- **Sterk aanbod technische opleidingen.**
100 miljoen voor een versterkt aanbod van technische opleidingen vmbo-mbo.
- **Stop stagediscriminatie.**
Via een pilot krijgen opleidingen bij de eerste stages de verantwoordelijkheid om de studenten te verdelen over de leerplekken.

We gaan de goede kant op. D66 is trots op het mbo! Maar we zijn er nog niet. Want D66 wil het beste beroepsonderwijs. Waar de kansen en talenten van studenten centraal staan. Met ruimte en vertrouwen en zonder lastige bureaucratie. Om het beste beroepsonderwijs te krijgen, hebben we de volgende vijf actiepunten:

Punt 1: Mbo als gelijkwaardige onderwijssector.

Zes op de tien Nederlanders doet een mbo-opleiding of heeft een mbo-opleiding gevolgd. Toch krijgt het mbo niet de vanzelfsprekende aandacht die bij die getallen hoort. Een belangrijke oorzaak daarvoor is dat binnen de overheid en politiek met name mensen werken die zelf een hbo- of wo-opleiding hebben gedaan. Hierdoor is het mbo nog weleens een blinde vlek.

Daarnaast leeft in onze maatschappij vaak nog het beeld dat een opleiding aan het hbo of de universiteit altijd beter is. Dit leidt tot onbewuste discriminatie en vermindert de erkenning die mbo'ers in de samenleving krijgen. Daarnaast worden mbo-studenten anders behandeld dan studenten uit anderen onderwijssectoren. Dit verslechtert hun kansen in het onderwijs, de arbeidsmarkt en de maatschappij. D66 wil daar een einde aan maken door:

- **Gelijke stagevergoeding.**

D66 wil gelijke stagevergoedingen in de publieke sector voor het mbo en het hbo. Daarnaast wil D66 stimuleren dat ook in de private sector gelijke stagevergoedingen komen voor mbo- en hbo-studenten.

- **Een eerlijke kans op een kamer.**

Mbo-studenten krijgen evenveel mogelijkheden op huisvesting als andere studenten.

- **Schrap de schoolkosten voor minderjarige mbo-studenten.**

Minderjarige studenten hebben geen studiefinanciering of andere inkomens. Er moeten geen financiële drempels, in de vorm van hoge schoolkosten, zijn voor sommige opleidingen.

- **Toegang tot studenten(sport)verenigingen.**

Een deel van de studenten(sport)verenigingen weigeren mbo-studenten nog aan de poort. D66 wil een culturomslag om deze verenigingen toegankelijk te maken voor alle studenten die lid willen worden.

- **Dezelfde kortingen en studentenvoordelen.**

Mbo-studenten krijgen nu vaak niet dezelfde voordelen en kortingen als studenten in het hoger onderwijs. Bijvoorbeeld bij sportscholen, studiematerialen en cultuurinstellingen. D66 wil dezelfde voordelen en kortingen voor alle studenten en pleit dan ook voor invoering voor een studentenpas (collegekaart) voor mbo-studenten, zoals in het hbo en wo. Hierdoor krijgen mbo-studenten bijvoorbeeld ook in het buitenland dezelfde kortingen als hbo- en wo-studenten.

Punt 2: De beste kansen voor studenten en talent centraal.

Nog te vaak wordt er gekeken naar wat iemand niet kan in plaats van naar wat diegene wel kan. Dat is de omgekeerde wereld. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij studenten met een zorgvraag, maar ook bij studenten die minder sterk zijn in bepaalde onderdelen. Het talent van de student moet altijd het uitgangspunt zijn. Iedereen die mee wil doen, moet mee kunnen doen en het mbo moet dus toegankelijk zijn voor alle studenten.

- **Geen drempels voor in- of doorstroom.**

Met het huidige toelatingsrecht hebben scholen minder de mogelijkheid om extra eisen te stellen aan de toelating tot de opleiding. Vanuit gelijke kansen juicht D66 dit toe. Het is aan de scholen om kansrijke routes in te richten waarin studentensucces centraal staat. Van: waar moet een student aan voldoen, naar: wat kan de school bieden om de student succesvol te laten zijn!

- **Afschaffing bindend studieadvies.**

In het verlengde van bovenstaande is een bindend studieadvies onnodig en kan het worden afgeschaft. Zodra een student geplaatst is op een opleiding stelt de school alles in het werk om studiesucces te bereiken. D66 wil scholen hierin vooral de ruimte bieden om maatwerk te bieden. Bijvoorbeeld door flexibel te zijn met in- en doorstroom momenten en daarbij behorende bekostigingssystematiek en door het afschaffen van diplomarendement. Voor iedere student is een route te vinden binnen het mbo.

- **Maatwerk binnen de startkwalificatie.**

De groep die het mbo instroomt, is heel divers. Voor sommigen is het behalen van een volledige startkwalificatie niet haalbaar. De huidige eisen van de startkwalificatie sluit nu een deel van de studenten uit. Hierdoor hebben zij geen eerlijke eerste kans op de arbeidsmarkt. D66 wil samen met de mbo-instellingen en het werkveld kijken of de generieke eisen van de startkwalificatie kunnen worden aangepast, opdat daarin maatwerk mogelijk wordt. Doel is dat

het beroep weer centraal komt te staan en de student een eerlijke kans krijgt op de arbeidsmarkt. Studenten krijgen de kans om na het afstuderen zich te blijven ontwikkelen en eventueel niet-behaalde onderdelen van de startkwalificatie alsnog te halen.

- **Vrijstellingen voor havo-leerlingen en hbo-studenten die kiezen voor mbo.**

D66 wil dat er rekening wordt gehouden met eerder verworven competenties (EVC) van havo-leerlingen en hbo-studenten die (tussentijds of na diplomering) kiezen voor een mbo-opleiding. Zij hebben immers bepaalde (theoretische) onderdelen al gehad op de havo of het hbo. Zo ontstaat een passende en effectieve leerroute voor deze studenten.

- **Regionaal dekkend aanbod van vmbo-mbo trajecten.**

Voor sommige jongeren is na het vmbo de stap naar het mbo een risico om buiten de boot te vallen. De overstap van kleinschalig onderwijs naar de grotere mbo-instellingen is voor sommige studenten een overgang die ze niet (meteen) kunnen maken. Deze groep willen wij de mogelijkheid geven om een diploma mbo 1 of 2 te behalen in de vertrouwde vmbo-omgeving, in samenwerking met het mbo. Deze scholen beginnen vaak eerder met praktijkvakken en de leerlingen blijven tot een jaar of 17 op dezelfde school, net als hun leeftijdsgenoten op de havo en het vwo. Inmiddels zijn er enkele regionale pilots waar dit al mogelijk is. D66 wil dat dit in iedere regio mogelijk wordt.

- **Betere samenwerking tussen middelbare scholen, mbo en hbo.**

Om de overgang van leerlingen van het voortgezet onderwijs naar het mbo te verbeteren is afstemming tussen vo-scholen en mbo in de regio noodzakelijk. Hierin spelen de mentoren, loopbaanbegeleiders, zorgcoaches en decanen een belangrijke rol. Samenwerkingsverbanden tussen scholen en het mbo bestaan al wel, maar zijn vaak nog onvoldoende verankerd en evenwichtig verdeeld over de verschillende scholen in een stad of regio. Samenwerken vraagt tijd, inzet en onderling vertrouwen.

Daarnaast blijkt momenteel de overstap tussen mbo en hbo voor velen nog groot, terwijl het potentiële leervermogen daar niet de oorzaak van is. Er zijn al veel initiatieven voor de samenwerking tussen hbo en mbo. D66 wil de best practices hiervan delen en zo mogelijk landelijk invoeren. Voorbeelden hiervan zijn onder

andere schakelklassen en het “toptraject Twente”; dit is een ketensamenwerking (vo-mbo-hbo) om enerzijds studenten vaardigheden bij te brengen die nodig zijn in het hbo, anderzijds om de onderwijsinstellingen bewust te maken van de verschillen en hoe ze de student met een doorstroomwens beter kunnen begeleiden.

- **Einde aan stagediscriminatie.**

Om iedere student een eerlijke kans te geven op stage-ervaring wil D66 dat de scholen de mogelijkheid krijgen om zorg te dragen voor de stageplaatsen. Hierdoor is er een positieve eerste kennismaking met de arbeidsmarkt en krijgen studenten contacten buiten hun eigen netwerk.

- **Fysieke toegankelijkheid voor studenten.**

Onderwijs moet voor iedereen ook letterlijk toegankelijk zijn. Alle nieuwe schoolgebouwen moeten daarom fysiek toegankelijk zijn; Nederland heeft VN-verdrag geratificeerd in 2016 en dient dit ook na te leven.

Punt 3: Ruimte, vertrouwen en zeggenschap voor de opleiders.

Docenten en instructeurs zijn de basis van de kwaliteit van het mbo-onderwijs. De kwaliteit van het onderwijs kan namelijk nooit hoger zijn dan de kwaliteit van de docent die voor de klas staat.

Enmaal in het onderwijs zijn er ontzettend veel dingen die je kunt doen, maar vaak is het lastig om te differentiëren in taken, door te groeien naar andere functies of een andere salarisschaal. De docenten en instructeurs in het onderwijs moeten zich – net als de studenten – blijven ontwikkelen. Je bent immers nooit uitgeleerd. Bovendien maken doorgroeimogelijkheden het beroep aantrekkelijk(er). Dit maken we mogelijk door:

- **Een passend carrièrepad van de opleiders.**

D66 pleit voor meer loopbaanmogelijkheden voor professionals. Er moet worden gekeken naar de kwaliteiten van de docenten en vervolgens of er voldoende ontwikkelmogelijkheden zijn voor deze professionals. Leidraad hiervoor is het ‘beroepsbeeld mbo-docent’, uitgegeven in samenwerking van en door de BVMBO en het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren MBO (MBO-raad). D66 vindt dat de beroepsgroep een belangrijke rol speelt in het ontwikkelen van mogelijke carrièrepaden.

- **Toereikende lerarenbeurs.**

Om professionals te behouden en de kwaliteit van het onderwijs te versterken is het belangrijk om genoeg ontwikkelmogelijkheden te bieden. In 2020 is het budget van de lerarenbeurs verlaagd en was het budget binnen zes maanden op. Dit terwijl we juist het beroep van de docent aantrekkelijker willen maken. D66 pleit er daarom voor dat de beurzen voor leraren worden uitgebreid, en voor instructeurs worden verruimd, naar meer bij- en nascholingsmogelijkheden, zoals in de eerste jaren van de lerarenbeurs.

- **Een leergemeenschap waarin docenten van vo-mbo en hbo elkaar ontmoeten.**

D66 vindt het belangrijk dat docenten van het voortgezet (speciaal) onderwijs, praktijkonderwijs, mbo en hbo elkaar meer ontmoeten en van elkaar leren. Met behulp van (regionale) leergemeenschappen wil D66 'ontschotten' en het leren van en met elkaar bevorderen. D66 wil deze leergemeenschappen faciliteren en wil bestaande platforms hier een rol in geven.

- **De afspraken rond de salarismix nakomen.**

De 'salarismix' is een belangrijk middel om het beroepsperspectief van docenten in het mbo aantrekkelijker te maken. Hierover zijn afspraken gemaakt met de besturen, maar uit onderzoek¹ blijkt dat hier heel vrijblijvend mee om wordt gegaan. D66 wil een appél doen op de besturen om de gemaakte afspraken uit te voeren in de praktijk.

- **De afspraken rond tijdsindeling en werkverdeling nakomen.**

In de CAO staat beschreven hoeveel uur een docent aan directe en indirecte onderwijstaken (lesgeven, onderwijsontwikkeling, begeleiding, overleggen, etc.) besteedt. In de praktijk blijkt dat veel managers en docenten onvoldoende van deze afspraken op de hoogte zijn. Veel afspraken zijn niet voorschrijvend, maar regelen juist de zeggenschap van docenten en onderwijsteams. D66 wil de zeggenschap van docenten bevorderen door meer bekendheid te geven aan deze cao-regelingen. Ook willen we stimuleren dat deze afspraken (beter) worden nageleefd. Hierdoor verlagen we ook de werkdruk.

- **Begeleiding op scholen intensiveren.**

Om te zorgen dat (niet alleen startende) docenten en instructeurs goed onderwijs kunnen verzorgen is passende begeleiding gewenst. Met behulp van opgeleide coaches kunnen we ervoor zorgen dat deze professionals zich optimaal met onderwijs kunnen bezig houden.

- **Gekwalificeerde docenten voor alle vakken.**

Voor te veel vakken worden nog docenten ingezet die daarvoor onvoldoende zijn gekwalificeerd. Zo zien wij dat bijvoorbeeld voor basisvaardigheden als taal, rekenen en burgerschap te vaak docenten worden ingezet "omdat zij nog ruimte in hun jaartaak hebben", maar niet omdat zij hier affiniteit mee hebben en hiervoor opgeleid zijn.

1 Onderzoek door het Platform-or mbo.

Punt 4: Ruimte en vertrouwen voor het mbo.

We zijn zo ver doorgeschoten in de bureaucrativering dat dat leidt tot schijnkwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn de wetten en regels over keuzedelen, de urennorm en de examinering. D66 wil af van het wantrouwen en terug naar het vertrouwen in de professional. Daarom:

- **Samen met scholen regels ruimen.**

D66 wil een eind maken aan deze bureaucratische praktijken en wil daarom verder met het project “ruimte in regels”, waarin duidelijk wordt gemaakt voor leraren en studenten wat echt wettelijk verplicht is en waar de ruimte zit om eigen keuzes te maken. En in algemene zin wil D66 meer aandacht voor het verminderen van ‘op wantrouwen gebaseerde regels’.

- **Einde aan de urennorm.**

Scholen mogen van de urennorm afwijken als ze dit onderwijskundig goed kunnen onderbouwen. Alleen in de praktijk levert die onderbouwing weer een heel eigen bureaucratie op, dus doen scholen dit niet. D66 vindt dat de scholen, met goedkeuring van de studenten en de docenten via de ondernemingsraad, zelf moeten kunnen bepalen in hoeveel uur een opleiding wordt gegeven. De onderwijskwaliteit staat hierbij centraal. D66 vertrouwt erop dat opleidingen prima in staat zijn om zelf te bepalen uit hoeveel uur een opleiding bestaat en hoe ze maatwerk kunnen bieden aan studenten.

- **Scholen belonen voor het bereiken van het hoogst haalbare niveau voor hun studenten in plaats van diplomabekostiging.**

Momenteel worden scholen afgerekend op vroegtijdig schoolverlaten en het aantal uitgegeven diploma's (het diplomarendement). Terwijl er allerlei redenen kunnen zijn dat een student van school gaat zonder diploma (verkeerde studiekeuze, persoonlijke problemen, ziekte, financiën, een betaalde baan) die niets te maken hebben met de kwaliteit van het onderwijs. Een school is geen bedrijf en moet dus ook niet worden afgerekend op het rendement. Wat D66 betreft,

worden de scholen niet meer afgerekend op niet-studentgerichte prikkels zoals diplomarendementen en vroegtijdige schoolverlaters. Deze houden namelijk helemaal geen rekening met de mogelijkheden van de studenten. Ze zijn een prikkel om kansarme studenten buiten de deur te houden in plaats van ze een eerlijke kans op een opleiding te geven. Onderwijsinstellingen moeten meer worden beoordeeld op de voortgang die ze weten te bereiken met de jongeren die onderwijs volgen. Als een entreediploma of een praktijkcertificaat het hoogst haalbare is voor een student, wordt de instelling hiervoor beloond en niet op afgerekend.

- **Transparantie in geldstromen.**

Ondernemingsraden hebben weliswaar instemmingsrecht 'op hoofdlijnen van de begroting', maar daarmee is het nog lang niet altijd duidelijk waar het onderwijsgeld naar toe gaat binnen een mbo-instelling. D66 wil dat mbo-instellingen hier maximale transparantie in geven. Ook wil D66 dat de onderwijsteams bij een deel van de middelen extra inspraak krijgen, zoals bij werkdrukverlagende middelen.

- **Einde aan het bureaucratische circus rond examinering.**

D66 ziet dat de examinering is doorgeschooten en wil terug naar waar het om gaat. Momenteel is er rond het afnemen van een examen een bureaucratisch circus opgetuigd dat de kwaliteit van de examinering niet bevordert. Zo moet er bijvoorbeeld op sommige mbo-instellingen op ieder examen op iedere bladzijde drie handtekeningen worden gezet en zijn protocollen soms zó doorgeslagen van het wantrouwen dat je onnatuurlijke en uitsluitend de regels dienende gedragingen ziet. Scholen voelen zich vaak verplicht tot strenge eigen regels, vanwege de kans op negatieve beoordelingen op bijvoorbeeld het 'borgen van kwaliteit'. D66 wil graag dat de minister met betrokken partijen (docenten, examencommissies van de instellingen, enz.) aan tafel gaat om te kijken hoe we weer terug kunnen naar de essentie van examinering.

Punt 5: Toekomstbestendig onderwijs: duurzame samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs.

Het beste beroepsonderwijs is toekomstbestendig beroepsonderwijs.

Toekomstbestendig beroepsonderwijs kan zich aanpassen aan veranderende situaties op de arbeidsmarkt. In het mbo leiden we beroepsbeoefenaars op. Een goede samenwerking met het bedrijfsleven is daarom voor het mbo ontzettend belangrijk. Het onderwijs moet flexibel zijn en snel kunnen inspelen op de actualiteit.

Dit willen doen door:

- **De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven optimaliseren.**

D66 vindt het van belang om te kijken op welke manier we deze samenwerking kunnen optimaliseren. Zo duurt het nu nog lang om kwalificatiedossiers en keuzedelen in te dienen of aan te passen. Daarbij spelen de scholen, het SBB en het afnemende bedrijfsleven een belangrijke rol. D66 wil dat opleidingen flexibeler kunnen inspelen op de veranderingen in de maatschappij.

- **Makkelijker leerbedrijven erkennen en stagebegeleider worden.**

Momenteel is er een bureaucratisch proces om een leerbedrijf te erkennen. D66 wil dit proces, met behoud van kwaliteit, vereenvoudigen en kijken wat er op een bedrijf kan worden gedaan en de erkenning efficiënter te maken. Daarnaast is het proces om praktijkbegeleider te worden op een leerbedrijf ook ingewikkeld. Zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit is verbeteren van dat proces juist van belang in periode van een teruglopend aantal stageplekken.

- **De aanvraag voor een derde leerweg minder bureaucratisch maken.**

Momenteel duurt het tenminste 3 maanden om een derde leerweg aan te vragen (leerroute gericht op contractonderwijs, waarbij een opleiding flexibeler mag worden aangeboden en bijvoorbeeld mag afwijken van de urennorm).

Daarnaast dient bij de aanvraag te worden aangegeven hoeveel uren er nodig zijn

om de opleiding te volledig te doorlopen, terwijl deze leerroute juist mag worden afgeweken van de urennorm en ervoor gekozen kan worden om alleen onderdelen (certificaten) uit te voeren. D66 wil dat het aanvragen van een derde leerweg dus flexibel wordt.

- **Creëer publiek aanbod op mbo-instellingen in het kader van een leven lang leren (LLL).**

De mbo-instellingen moeten weer de (regionale) plek om te leren worden, zowel voor om-, bij- als nascholing. We zijn immers nooit uitgeleerd. In deze coronatijd leren we dat werkgelegenheid voor sommige beroepsgroepen geheel of gedeeltelijk verdwijnt, terwijl voor sommige andere beroepen juist meer aanbod komt. Met behulp van certificaten en keuzedelen zijn hier nieuwe mogelijkheden voor. D66 wil dit stimuleren en de mbo-instelling (weer) openstellen voor een brede doelgroep. Waar mogelijk wil D66 flexibilisering van het LLL bevorderen.

- **Zorg ervoor dat mbo'ers beschikking krijgen over leerrecht.**

Mbo-studenten studeren gemiddeld korter dan wo-studenten. D66 vindt dat de mbo-studenten het recht zouden moeten krijgen om de tijd te krijgen om bij te scholen en desgewenst om te scholen.

*Werkgroep mbo D66, onderdeel van de Thema Afdeling Onderwijs & Wetenschap.
September 2020.*